ISSN (Print): 3083-7758,
ISSN (Online): 3083-7766

DOI https://doi.org/10.32689/2523-4625-2026-2(82)-2
УДК 321.7:323.21:3.086(477)

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ГІБРИДНИХ ДЕМОКРАТІЯХ КРІЗЬ ПРИЗМУ РЕКОНФІГУРАЦІЇ ВИМІРІВ ПІДЗВІТНОСТІ ВЛАДИ: УКРАЇНСЬКИЙ КЕЙС

Ю. П. Мельник

TRANSFORMATION OF POLITICAL RESPONSIBILITY IN HYBRID DEMOCRACIES THROUGH THE RECONFIGURATION OF GOVERNMENT ACCOUNTABILITY DIMENSIONS: THE UKRAINIAN CASE

Yuliia Melnyk

Анотація. *У статті досліджено трансформацію політичної відповідальності в умовах гібридних демократій крізь призму зміни конфігурації підзвітності влади. Обґрунтовано, що політична відповідальність і підзвітність є взаємопов'язаними, але не тотожними категоріями: підзвітність характеризує структуру контролю, пояснення та оцінювання політичної діяльності, тоді як політична відповідальність охоплює підстави й наслідки відповідальності суб'єктів за політично значущі дії, рішення, ролі та результати діяльності. Розкрито особливості вертикального, горизонтального, суспільного та діагонального вимірів підзвітності та показано, що в гібридних демократіях їх функціонування характеризується асиметрією, нерівномірною результативністю, селективністю контролю та розривом між формальною наявністю демократичних інститутів і їх реальною спроможністю забезпечувати політично значущі наслідки. Встановлено, що послаблення окремих каналів контролю не обов'язково означає повну втрату можливостей реалізації політичної відповідальності, оскільки інші виміри підзвітності можуть частково виконувати компенсаторну функцію. Особливу увагу приділено ролі громадянського суспільства, медіа та недержавних акторів у формуванні суспільної й діагональної підзвітності та їх взаємодії з формальними інституціями контролю. На прикладі України показано поєднання двох різних за походженням процесів – режимної та воєнної трансформацій. Обґрунтовано, що гібридний характер політичної системи зумовлює асиметрію каналів підзвітності, тоді як війна та правовий режим воєнного стану тимчасово обмежили електоральний компонент вертикальної підзвітності та підвищили значення горизонтальних, суспільних і діагональних форм контролю. Зроблено висновок, що трансформація політичної відповідальності в гібридних демократіях визначається передусім зміною реальної спроможності, взаємодії та результативності різних вимірів підзвітності, а не лише формальною наявністю демократичних інститутів.*

Ключові слова: *політична відповідальність, підзвітність, гібридна демократія, Україна.*

Abstract. *The article examines the political responsibility transformation in hybrid democracies through the changing configuration of governmental accountability. It argues that political responsibility and accountability are closely related but not identical categories: accountability refers primarily to the control structures, explanation, justification, and evaluation of political activity, whereas political responsibility concerns the grounds and consequences of responsibility for politically significant actions, decisions, roles, and outcomes. The study analyzes vertical, horizontal, societal, and diagonal accountability dimensions and demonstrates that in hybrid democracies their operation is characterized by asymmetry, uneven effectiveness, selective control, and a gap between the formal existence of democratic institutions and their actual capacity to generate politically meaningful consequences. It is shown that the weakening of one channel of control does not necessarily eliminate the possibility of political responsibility, since other dimensions of accountability may partially perform a compensatory function. Particular attention is paid to the civil society role, the media, and non-state actors in societal and diagonal accountability and to their interaction with formal institutions of control. Using Ukraine as a case study, the article identifies the interaction of two processes of different origin: regime-related transformation and wartime transformation. It is argued that the hybrid nature of the political system produces an asymmetric configuration of accountability, while the war and martial law have temporarily restricted the electoral component of vertical accountability and increased the relative importance of horizontal, societal, and diagonal forms of control. The article concludes that the transformation of political responsibility in hybrid democracies is determined primarily by changes in the actual capacity, interaction, and effectiveness of different dimensions of accountability rather than by the mere formal existence of democratic institutions.*

Key words: *political responsibility, accountability, hybrid democracy, Ukraine.*

© Ю. П. Мельник, 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

1. Вступ. Сучасні гібридні демократії характеризуються суперечливим поєднанням демократичних процедур із практиками, що обмежують ефективність політичного контролю та знижують передбачуваність настання політичних наслідків для носіїв влади. За таких умов політична відповідальність не зникає, але змінюються форми її прояву, канали оцінювання діяльності влади, способи реагування на результати такого оцінювання.

Особливого значення в цьому контексті набуває підзвітність влади, оскільки саме через неї діяльність політичних суб'єктів стає відкритою для контролю, пояснення та оцінювання. Водночас підзвітність має різні виміри реалізації. Вертикальний вимір пов'язаний із контролем з боку громадян, горизонтальний – із взаємним контролем державних інституцій, соціальний та діагональний – із участю медіа та громадянського суспільства у постійному спостереженні за владою та актуалізації питань її відповідальності.

Для гібридних демократій принциповим є те, що ці виміри можуть функціонувати нерівномірно. Формальна наявність виборчих, парламентських, судових чи контрольних процедур не завжди супроводжується їх реальною здатністю впливати на поведінку політичних акторів. Водночас послаблення інституційних каналів контролю може частково компенсуватися активністю громадянського суспільства, незалежних медіа або іншими формами публічного впливу.

За таких умов трансформація політичної відповідальності безпосередньо пов'язується зі зміною конфігурації підзвітності влади. Відтак актуальним є дослідження того, як співвідношення вимірів підзвітності впливає на здатність політичної системи забезпечувати оцінювання діяльності влади, формування суспільної та інституційної реакції та виникнення політично значущих наслідків.

Саме це зумовлює необхідність розглядати політичну відповідальність у гібридних демократіях не лише через формальні процедури її реалізації, а й через зміну структури підзвітності, яка визначає реальні можливості контролю за владою та впливу на її політичну поведінку.

Дослідження політичної відповідальності та підзвітності спирається на комплекс зарубіжних і вітчизняних праць, присвячених інституційним, реляційним, нормативним і суспільним вимірам контролю влади та відповідальності політичних акторів. У зарубіжній політичній науці проблематика підзвітності представлена працями Г. О'Доннелла, М. Бовенса, К. Смуловіц, Е. Перуццотті, А. Люрманн, К. Марквардта, В. Мечкової, А. Шедлера, А. Бертеллі, Е. Сьоренсен і Я. Торфінга, у яких розглядаються горизонтальний, вертикальний, діагональний і суспільний виміри підзвітності, реляційна модель взаємодії між суб'єктом влади та інстанцією контролю, а також проблеми розподілу підзвітності в умовах ускладнення сучасного врядування. Теоретичні підходи до політичної відповідальності розвиваються у працях Д. Томпсона, Б. Толена, В. Бека, Л. Рафанеллі, М. Сінкнехт та А. Веттерляйн, які аналізують персональну, нормативну, структурну, реляційну та громадянську відповідальність, а також проблему її атрибуції в умовах колективного прийняття рішень і множинності політичних акторів.

У вітчизняній політичній науці політична відповідальність досліджується у працях М. Самуйліка, І. Кресіної, С. Балана, Г. Малкіної, В. Корнієнка, Т. Неприцької, Я. Лазебник, Ф. Сосяка, З. Кравцової, В. Веденєєва, А. Пономаренка та Д. Ковальова, які зосереджуються на її сутності, структурі, інституційних формах, співвідношенні з соціальною та конституційно-правовою відповідальністю, а також на розширенні кола її суб'єктів за рахунок громадянського суспільства, народу та окремих громадян. Підзвітність у вітчизняному дискурсі переважно розглядається у зв'язку з публічністю влади, децентралізацією, транспарентністю, підконтрольністю та громадським контролем, що відображено у працях К. Донченко, Ю. Голика, Є. Мінакової, С. Тимофєєва, Д. Дубіна, М. Линецького та Н. Колісніченко. Водночас у наявних дослідженнях підзвітність і політична відповідальність переважно розглядаються в межах окремих теоретичних напрямів, тоді як питання їх співвідношення та функціонального взаємозв'язку потребує подальшої систематизації.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей трансформації політичної відповідальності в гібридних демократіях через аналіз реконфігурації вимірів підзвітності влади, а також у виявленні специфіки цього процесу на прикладі України з врахуванням впливу війни та правового режиму воєнного стану.

2. Матеріали та методи. Методологічну основу дослідження становить поєднання інституційного, системного, структурно-функціонального та порівняльного підходів. Інституційний підхід використано для аналізу формальних і неформальних механізмів контролю за владою та особливостей функціонування інститутів підзвітності. Системний підхід дає

ISSN (Print): 3083-7758,
ISSN (Online): 3083-7766

змогу розглядати вертикальний, горизонтальний і діагональний виміри підзвітності як взаємопов'язані елементи політичної системи. Структурно-функціональний підхід застосовано для визначення ролі окремих суб'єктів та інституцій у реалізації підзвітності й політичної відповідальності. Порівняльний підхід використано для виявлення спільних закономірностей і відмінностей функціонування підзвітності в умовах гібридних демократій. Емпіричну складову дослідження побудовано на аналізі українського кейсу як прикладу трансформації взаємодії між різними вимірами підзвітності та політичною відповідальністю влади.

3. Результати та обговорення. У сучасній політичній науці підзвітність є достатньо концептуалізованою категорією, зміст якої поступово розширився від формального обов'язку суб'єкта влади звітувати про свою діяльність до системи відносин контролю, пояснення, оцінювання та реагування на здійснення політичної діяльності.

У класичному реляційному підході підзвітність пов'язується з відносинами між актором та інстанцією, перед якою він має пояснювати й обґрунтовувати свою діяльність і яка має можливість її оцінювати та визначати відповідні наслідки. Однак, зарубіжні дослідники одні з перших почали вивчати це явище, використовуючи різні трактування та наукові підходи.

Так, Г. О'Доннелл обґрунтував поняття горизонтальної підзвітності та показав її особливе значення для функціонування нових демократій, у яких виборчі механізми можуть співіснувати зі слабкістю інституційного контролю між органами державної влади [20]. А. Шедлер пов'язує підзвітність із двома базовими складовими – необхідністю пояснення й обґрунтування дій та можливістю застосування відповідних наслідків у разі неналежної поведінки [28]. М. Бовенс конкретизує це розуміння через модель відносин між актором і форумом, у межах яких актор зобов'язаний надати інформацію, пояснити й обґрунтувати свою поведінку, форум може ставити запитання та оцінювати її, після чого для актора можуть наставати відповідні наслідки [3]. В свою чергу значно раніше К. Смуловіц та Е. Перуццотті розширили проблематику підзвітності за межі формальних державних інституцій, концептуалізувавши суспільну підзвітність як неелекторальний контроль влади з боку громадських об'єднань, соціальних рухів і медіа [30].

У новітніх дослідженнях ця конструкція доповнюється аналізом множинності суб'єктів, каналів і напрямів контролю. А. Люрманн, К. Марквардт і В. Мечкова концептуалізують підзвітність як фактичні обмеження використання урядом політичної влади та розрізняють її вертикальний, горизонтальний і діагональний виміри, пов'язуючи їх відповідно з контролем з боку громадян, інших державних інституцій, а також медіа й громадянського суспільства [17]. А. Бертеллі, розвиваючи проблематику демократичної підзвітності, виокремлює ідентифікованість відповідального суб'єкта, можливість оцінювання результатів його діяльності та ймовірність застосування санкцій як принципові складові електоральної підзвітності [2].

Отже, сучасна концептуалізація підзвітності виходить за рамки самого звітування та охоплює відносини, у межах яких визначаються суб'єкти контролю, можливості отримання та оцінювання інформації, встановлення відповідальності за результати діяльності та відповідного реагування.

Крім того поступове ускладнення політичного врядування одночасно актуалізувало проблему розподілу підзвітності між численними державними й недержавними акторами. В вказаному контексті Е. Сьоренсен і Я. Торфінг звертають увагу на те, що залучення множинних учасників до прийняття та реалізації політичних рішень ускладнює встановлення того, хто, перед ким і за які результати має відповідати [31]. Це зміщує дослідницьку увагу від формальної підпорядкованості до реальних зв'язків між суб'єктами прийняття рішень, інституціями контролю та суспільством.

На відміну від достатньо структурованої теорії підзвітності, політична відповідальність у зарубіжних наукових джерелах вивчається в межах кількох теоретичних напрямів і не зводиться до єдиної усталеної моделі.

Так, Д. Томпсон досліджував проблему персональної відповідальності посадових осіб у ситуаціях колективного прийняття політичних рішень, звертаючи увагу на складність встановлення індивідуальної відповідальності в умовах так званої «проблеми багатьох рук» [33]. Б. Толен розмежовує відповідальність за конкретну неналежну дію та ширше розуміння політичної відповідальності як характеристики належного виконання політичної ролі й здатності діяти з урахуванням специфічних вразливостей політичного процесу [32].

У новітніших дослідженнях прослідковується точка зору щодо розширення суб'єктного складу політичної відповідальності. Так, В. Бек, критично переосмислюючи концепцію структурної несправедливості А. Янг, заперечує жорстке розмежування вини та політичної

відповідальності й пропонує розрізняти інтеракційну та структурну форми відповідальності. Структурна відповідальність, за його підходом, пов'язана з необхідністю дій, спрямованих на зміну соціальних структур і фонових умов, у відтворенні яких беруть участь індивідуальні та колективні суб'єкти [1]. Л. Рафанеллі досліджує відповідальність громадян за дії держави та показує можливість обґрунтування «невинуватих форм» громадянської відповідальності через участь індивідів у відтворенні соціальних структур, а не лише через їх безпосередню причетність до колективного рішення [24]. М. Сінкнехт та А. Веттерляйн розглядають відповідальність в світовій політиці як результат соціальних відносин і взаємодії політичних акторів, аналізуючи її через взаємозв'язок суб'єкта, об'єкта та інстанції відповідальності. Запропонований ними підхід дозволяє пов'язувати атрибуцію відповідальності не лише з причинним внеском у певний результат, а й із нормативними очікуваннями, пов'язаністю та спроможністю суб'єкта діяти [29].

У вітчизняній політичній науці співвідношення цих дослідницьких напрямів є іншим. Підзвітність значно рідше виступає самостійною політологічною категорією і переважно аналізується в контексті публічності влади, місцевого самоврядування, децентралізації, громадського контролю та транспарентності.

Зокрема, К. Донченко розглядає підзвітність як складову публічності органів місцевого самоврядування та як форму взаємодії між владою і громадянами, що передбачає доступ до інформації, контроль та оцінювання діяльності владних суб'єктів [5]. Ю. Голик аналізує підзвітність як один із принципів функціонування місцевого самоврядування в умовах децентралізації та пов'язує її з транспарентністю і системою стримувань та противаг на місцевому рівні [9;10]. Є. Мінакова вивчає підзвітність у взаємозв'язку з підконтрольністю органів місцевого самоврядування та акцентує на її значенні для забезпечення відкритості й демократичного контролю в умова [19].

Водночас, суміжний напрям досліджень представлений у працях, присвячених відкритості та прозорості публічної влади як важливим умовам демократичного контролю та підзвітності.

Так, С. Тимофєєв аналізує відкритість і прозорість органів публічної влади як необхідні передумови демократичного врядування, громадського контролю та взаємодії влади із суспільством [34]. Д. Дубін та М. Линецький розглядають відкритість і прозорість діяльності влади як один із ключових проявів демократизації публічного управління, акцентуючи увагу на їх прикладному значенні для організації взаємодії влади і суспільства, забезпечення доступу громадськості до інформації про діяльність органів влади та створення умов для здійснення громадського контролю [6].

Безпосередній зв'язок прозорості з підзвітністю розкриває Н. Колісніченко, яка розглядає прозорість публічного управління як принцип народовладдя та аналізує її вплив на підзвітність публічних інститутів, громадську довіру, протидію корупції й ефективність прийняття рішень. Авторка наголошує, що різні форми прозорості створюють передумови для дієвого громадського контролю та підвищення підзвітності органів влади [11].

Таким чином, у вітчизняних дослідженнях підзвітність поступово виходить за межі вузького розуміння як обов'язку звітувати та розглядається у взаємозв'язку з відкритістю, прозорістю, підконтрольністю, громадським контролем і взаємодією влади із суспільством.

Натомість політична відповідальність сформувалася як самостійний предмет політологічного аналізу значно раніше й отримала ґрунтовніше теоретичне опрацювання.

М. Самуйлік одним із перших у вітчизняній політичній науці здійснив спеціальне дослідження специфіки, структури та функціонування політичної відповідальності [26]. І. Кресіна та С. Балан розглянули політичну відповідальність як самостійний вид відповідальності, проаналізували її сутність, ознаки, моральний, політичний і правовий аспекти [14]. Г. Малкіна систематизувала інституційні форми політичної відповідальності в демократичному суспільстві та розкрила особливості її реалізації в системі державної і місцевої влади [18]. В. Корнієнко та Т. Неприцька зосередили увагу на політичній відповідальності владної еліти, її сутності, видах та особливостях функціонування в українському політичному процесі [12].

У більш новітніх вітчизняних дослідженнях проблематика політичної відповідальності також розглядається у ширшому контексті її співвідношення з іншими видами соціальної та правової відповідальності.

Я. Лазебник аналізує політичну відповідальність як різновид соціальної відповідальності, акцентуючи на її місці у загальній системі відповідальності суб'єктів суспільних відносин [16]. О. Загурський, Ф. Сосяк також звертаються до політичної відповідальності в контексті соціальної, аналізуючи її теоретичні засади та місце в ширшій системі соціальної відповідальності [36].

ISSN (Print): 3083-7758,
ISSN (Online): 3083-7766

Суміжний, політико-правовий аспект, представлений у дослідженні З. Кравцової, яка аналізує конституційно-правову відповідальність органів і посадових осіб державної влади та наголошує на необхідності поєднання прагматичного поєднання реалізації конституційно-правової і політичної відповідальності [13].

У вітчизняній політичній думці також простежується послідовне розширення суб'єктного складу політичної відповідальності. М. Самуйлік безпосередньо виокремлює громадянське суспільство як суб'єкта політичної відповідальності та аналізує трансформацію такої відповідальності в умовах гібридизації політичних процесів [27]. А. Пономаренко та Д. Ковальов розглядають народ як колективного суб'єкта політичної відповідальності та пов'язують її з індивідуальною відповідальністю громадян, які беруть участь у формуванні політичної влади [21].

Відтак, вітчизняна дослідницька традиція також демонструє відхід від зведення політичної відповідальності виключно до відповідальності органів влади та посадових осіб.

Вказане створює теоретичні передумови для включення до аналізу політичної відповідальності не тільки формальних носіїв владних повноважень, а й інших акторів, залучених до формування та відтворення політичних процесів.

З урахуванням зазначених підходів суб'єктами політичної відповідальності можуть виступати індивідуальні й колективні актори, участь яких у політичному процесі передбачає здійснення політично значущих дій, виконання певної політичної ролі, прийняття рішень або здатність впливати на їх формування та наслідки.

До них належать політичні діячі та посадові особи, органи публічної влади, політичні партії, громадські організації та рухи, медіа й інші суб'єкти політичної комунікації, окремі громадяни, соціальні групи та народ як колективний політичний суб'єкт.

Визначальною у такому разі є не лише наявність формально закріплених владних повноважень, а характер політичної участі суб'єкта, його роль у політичних відносинах та здатність впливати на рішення, поведінку інших суб'єктів або результати політичного процесу.

За такого підходу політична відповідальність охоплює як ретроспективний аспект – відповідальність за здійснені дії, рішення та їх наслідки, так і проспективний – відповідальність, пов'язану з політичною роллю, взятими зобов'язаннями та очікуваними наслідками майбутньої діяльності.

Розширення суб'єктного складу політичної відповідальності водночас не дає підстав ототожнювати її з підзвітністю. Підзвітність і політична відповідальність частково перетинаються, однак описують різні аспекти відносин. Підзвітність характеризує структуру контролю, пояснення й оцінювання: хто має обґрунтовувати свої дії, перед ким, у яких формах і з якими можливостями реагування. Політична відповідальність акцентує на підставах і наслідках відповідальності суб'єктів за політично значущі дії, рішення, виконання політичної ролі та результати діяльності. Відтак підзвітність може створювати інституційні та суспільні умови для виявлення й оцінювання політичної відповідальності та її наступної реалізації, проте не охоплює всього комплексу відносин політичної відповідальності.

Визначення концептуальних меж підзвітності та політичної відповідальності створює основу для подальшого аналізу трансформації політичної відповідальності влади в умовах гібридної демократії. Особливого значення при цьому набувають різні виміри підзвітності, оскільки зміни у структурі, суб'єктах, інституційних можливостях і результативності контролю безпосередньо відображають трансформацію способів оцінювання діяльності влади та настання політично значущих наслідків.

Як вказувалося вище, у сучасній політичній науці чимало уваги приділяється вертикальному, горизонтальному і діагональному вимірам підзвітності [17]. Поряд із цією класифікацією важливе місце в теорії підзвітності посідає концепція суспільної підзвітності [30]. Безумовно, що суспільна підзвітність при цьому не є тотожною діагональній. Перша акцентує на самостійній активності недержавних суб'єктів контролю, тоді як діагональна підзвітність більшою мірою відображає перетин суспільних та інституційних каналів контролю.

Зазначені підходи дають змогу простежити, як різні канали підзвітності змінюються залежно від особливостей політичного режиму та яким чином ці зміни позначаються на реалізації політичної відповідальності. При цьому для гібридних демократій принципового значення набуває не лише наявність зазначених вимірів підзвітності, а характер їх трансформації. У таких політичних системах формальне збереження демократичних інститутів може поєднуватися зі зниженням їх реальної спроможності здійснювати контроль, забезпечувати оцінювання діяльності влади та спричиняти політично значущі наслідки. Водночас послаблення одного виміру підзвітності

може супроводжуватися збереженням або активізацією іншого, що формує специфічну конфігурацію каналів контролю та впливає на способи реалізації політичної відповідальності.

Так, вертикальний вимір підзвітності ґрунтується на відносинах між громадянами та політичними представниками й передбачає можливість суспільства оцінювати діяльність влади та впливати на продовження або припинення політичних повноважень її носіїв. Його базовим інститутом виступають конкурентні вибори, однак вертикальна підзвітність не вичерпується самим актом голосування. Вона охоплює ширший комплекс взаємодій між громадянами, політичними партіями та представницькими інститутами, у межах яких виборці можуть оцінювати результати діяльності політичних суб'єктів і коригувати їх подальший політичний статус [17].

У гібридних демократіях трансформація вертикальної підзвітності проявляється насамперед у розриві між формальним збереженням виборчих процедур і реальною спроможністю громадян впливати на політичну долю владних суб'єктів. Наявність виборів сама по собі не гарантує реалізації політичної відповідальності, якщо політична конкуренція є нерівною, доступ до інформації обмеженим, відповідальність за рішення розмита між кількома суб'єктами, а можливість зміни влади фактично звужена. За таких умов вертикальна підзвітність може зберігати формальні ознаки демократичного контролю, але втрачати здатність перетворювати суспільну оцінку на реальні політичні наслідки.

Не менш важливим для реалізації політичної відповідальності є горизонтальний вимір підзвітності, який охоплює відносини контролю між державними інституціями. Одним із перших Г. О'Доннелл визначав горизонтальну підзвітність через існування державних органів, які мають правові повноваження та фактичну спроможність здійснювати контроль за діями інших державних суб'єктів, запобігати неправомірному використанню владних повноважень або реагувати на нього [20]. До цього виміру належать насамперед парламентський і судовий контроль, діяльність контрольних, наглядових та інших інституцій, уповноважених обмежувати використання політичної влади.

Саме горизонтальний вимір особливо виразно демонструє специфіку трансформації політичної відповідальності в гібридних демократіях. Формальна наявність парламенту, судової системи, органів конституційного, фінансового або антикорупційного контролю ще не визначає їх реальної спроможності обмежувати політичну владу. Вирішального значення набувають інституційна автономія таких органів, обсяг фактичних повноважень, можливість їх застосування незалежно від політичної кон'юнктури та здатність домагатися виконання прийнятих рішень. За умов політичної залежності контрольних інституцій горизонтальна підзвітність може зберігатися процедурно, водночас поступово втрачаючи здатність забезпечувати реальні наслідки оцінювання діяльності влади.

Необхідно підкреслити, що саме на проблему слабкості горизонтальної підзвітності за одночасного функціонування виборчих інститутів Г. О'Доннелл звертав увагу при аналізі нових демократій [20].

Інший напрям трансформації політичної відповідальності пов'язаний із розширенням суспільного контролю за владою. Концепція суспільної підзвітності К. Смуловіц та Е. Перуццотті доповнили традиційне розмежування виборчих та міжінституційних форм контролю, оскільки перенесли увагу на активність громадянського суспільства, соціальних рухів і медіа. Суспільна підзвітність визначається авторами як неелекторальний механізм контролю, що спирається на дії асоціацій громадян, рухів і медіа, спрямовані на виявлення порушень у діяльності державних посадовців, винесення відповідних питань у публічний простір та активізацію формальних інституцій контролю [30].

Для гібридних демократій суспільна підзвітність набуває особливого значення у випадках, коли вертикальні або горизонтальні канали контролю виявляються недостатньо результативними. Громадські кампанії, журналістські розслідування, діяльність антикорупційних організацій, протестна мобілізація та інші форми суспільної активності здатні зробити політично значущою інформацію, яка без такого втручання могла б не спричинити інституційної реакції.

Водночас суспільна підзвітність не має гарантованого результату: її вплив на реалізацію політичної відповідальності залежить від здатності суспільного тиску бути конвертованим у рішення формальних політичних інституцій або у зміну політичної поведінки відповідних суб'єктів. У цьому виявляється одна з характерних особливостей гібридного середовища – суспільна активність може бути значною, але її здатність спричиняти політичні наслідки залишається нерівномірною.

Подальший розвиток цієї логіки пов'язаний із діагональним виміром підзвітності. А. Люрманн, К. Марквардт і В. Мечкова відносять

ISSN (Print): 3083-7758,
ISSN (Online): 3083-7766

до нього контроль уряду з боку медіа та громадянського суспільства, тобто акторів, які перебувають поза формальними державними інститутами, але здатні створювати обмеження для використання політичної влади [17]. Водночас діагональна підзвітність характеризується не лише автономною активністю суспільних акторів, а й можливістю їх впливу на формальні інституції контролю. У цьому аспекті вона перетинається із суспільною підзвітністю, але акцентує саме на поєднанні суспільних та інституційних каналів впливу.

У гібридних демократіях діагональна підзвітність може виконувати особливу функцію, оскільки створює можливість часткового подолання розриву між суспільним виявленням проблеми та інституційним реагуванням на неї. Інформація, отримана журналістами або громадськими організаціями, може ставати підставою для парламентського розгляду, судового провадження, діяльності контрольного чи антикорупційного органу, а суспільний резонанс – підвищувати політичну ціну бездіяльності державних інституцій. Саме в такій взаємодії діагональний вимір найбільш безпосередньо пов'язується з трансформацією способів реалізації політичної відповідальності: її ініціювання дедалі частіше відбувається поза межами традиційних державних інститутів, тоді як фактичні наслідки можуть реалізовуватися через їх залучення.

В вказаному контексті необхідно відмітити, що у гібридних демократіях трансформація підзвітності відбувається нерівномірно і не зводиться до одночасного послаблення всіх її вимірів. Характерною рисою таких режимів є асиметрія між формально закріпленими демократичними процедурами та їх фактичною спроможністю обмежувати владу, забезпечувати контроль за її діяльністю та спричиняти політично значущі наслідки. Саме розрив між *de jure* та *de facto* підзвітністю дає змогу пояснити ситуації, коли вибори, парламенти, суди, контрольні органи, незалежні медіа та інститути громадянського суспільства формально продовжують функціонувати, однак їх реальна здатність впливати на поведінку політичних акторів істотно різниться.

Одним із найбільш виразних напрямів такої трансформації є збереження формальних інститутів підзвітності за одночасного зниження їх результативності. У вертикальному вимірі це може проявлятися у збереженні регулярних виборів за умов звуження реальної політичної конкуренції, нерівного доступу до інформаційних ресурсів, посилення переваг чинної влади або ускладнення можливості чітко визначити суб'єкта, відповідального за конкретні політичні рішення. У горизонтальному вимірі формальне функціонування парламентського, судового чи іншого інституційного контролю може поєднуватися з недостатньою автономією відповідних органів або обмеженою здатністю протидіяти виконавчій владі. У суспільному та діагональному вимірах збереження активних медіа й організацій громадянського суспільства не завжди супроводжується їх реальною спроможністю впливати на політичні рішення або ініціювати інституційне реагування.

Не менш характерною для гібридних демократій є селективність підзвітності. Контроль може застосовуватися нерівномірно щодо різних політичних суб'єктів: одні актори реально зазнають перевірки, публічного оцінювання та політичних наслідків, тоді як інші фактично залишаються поза дією аналогічних процедур. За таких умов наявність формальних інститутів підзвітності ще не означає універсальності та однаковості їх застосування. У результаті політична відповідальність набуває вибіркового характеру, а сам контроль може використовуватися не лише як демократичне обмеження влади, а й як засіб політичної конкуренції чи тиску на окремих суб'єктів.

Інший напрям трансформації пов'язаний із порушенням балансу між окремими вимірами підзвітності. Вертикальні, горизонтальні, суспільні та діагональні канали контролю можуть змінюватися з різною інтенсивністю, а послаблення одного з них не обов'язково супроводжується аналогічною деградацією інших.

М. Лебенс та А. Люрманн, аналізуючи випадки демократичної ерозії, показують, що парламентський і судовий контроль, політична конкуренція, діяльність громадянського суспільства та медіа можуть відігравати різну роль у стримуванні подальшого згортання демократичних інститутів залежно від конкретної конфігурації підзвітності [15].

Відтак, слабкість одного виміру не обов'язково означає повну втрату можливостей для реалізації політичної відповідальності, якщо інші канали контролю зберігають автономність і здатність до впливу.

Особливого значення за таких умов набувають суспільна та діагональна підзвітність. За послаблення формальних інституцій горизонтального контролю громадянське суспільство, незалежні медіа, професійні об'єднання та громадські ініціативи можуть виявляти проблемні рішення, формувати публічний порядок денний і посилювати суспільний тиск на владних суб'єктів. Проте їх компенсаторний потенціал не є необмеженим. Навіть значний суспільний резонанс не обов'язково призво-

дить до реалізації політичної відповідальності, якщо відсутні інституційні канали, здатні перетворити суспільну оцінку на формальне рішення, зміну політичної поведінки чи інший політично значущий наслідок. Саме тому результативність суспільної та діагональної підзвітності залежить не тільки від активності недержавних суб'єктів, а й від здатності формальних інституцій реагувати на результати громадського контролю.

Водночас у гібридних демократіях можлива й протилежна тенденція – одночасне послаблення кількох вимірів підзвітності. Така ситуація створює сприятливі умови для концентрації політичної влади, зниження автономності контрольних інституцій та звуження можливостей для настання політично значущих наслідків. У цьому разі політична відповідальність не зникає як нормативна вимога, однак істотно звужуються інституційні та суспільні можливості її практичної реалізації.

Отже, трансформація політичної відповідальності в гібридних демократіях визначається не стільки формальною наявністю окремих видів підзвітності, скільки зміною їх реальної спроможності, взаємодії та результативності. Ключовими проявами такої трансформації є розрив між формальними й фактичними можливостями контролю, селективність його застосування, нерівномірність розвитку вертикального, горизонтального, суспільного та діагонального вимірів, а також різна здатність цих каналів перетворювати оцінювання діяльності влади на реальні політичні наслідки. Саме зміна конфігурації підзвітності визначає, яким чином у гібридних демократіях трансформуються умови та способи реалізації політичної відповідальності.

В вказаному контексті український досвід є показовим для аналізу трансформації політичної відповідальності в умовах гібридної демократії, оскільки впродовж тривалого періоду у вітчизняній політичній системі одночасно поєднувалися конкурентні виборчі процедури, активне громадянське суспільство, формально розвинені інститути горизонтального контролю та стійкі проблеми їх фактичної результативності.

У звіті *Nations in Transit 2024* Україна віднесена до категорії перехідних або гібридних режимів із показником демократії 3,43 бала з 7, при цьому серед сильніших складових відзначалися громадянське суспільство та виборчий процес, тоді як слабшими залишалися національне демократичне врядування, судова система та протидія корупції [8]. Така конфігурація добре відображає нерівномірність розвитку окремих вимірів підзвітності та дає підстави розглядати Україну не як випадок одномірного посилення або послаблення демократичного контролю, а як приклад його постійної перебудови.

Сьогодні додатково найбільш суттєва трансформація вертикальної підзвітності пов'язана з тим, що після запровадження воєнного стану у 2022 р. її основний інструмент – загальнонаціональні вибори – тимчасово не може використовуватися. Частина перша ст. 19 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» прямо забороняє проведення виборів Президента України, Верховної Ради України та органів місцевого самоврядування під час дії воєнного стану [22]. Центральна виборча комісія у 2026 р. також констатувала, що з 24 лютого 2022 р. в Україні жодні вибори не призначалися і не проводилися через законодавчу заборону та неможливість забезпечення необхідних умов волевиявлення, насамперед безпеки громадян [23].

Вказане створило специфічну конфігурацію вертикальної підзвітності, за якої її електоральний компонент тимчасово не функціонує, однак суспільне оцінювання діяльності влади не припиняється. Його вираження переміщується до опитувань громадської думки, публічної критики, протестної активності, діяльності громадянських ініціатив та інших каналів суспільного реагування. Водночас такі форми не є функціональним еквівалентом виборів, оскільки не дозволяють безпосередньо змінити політичний статус носіїв влади. Саме тому в умовах війни відбувається не зникнення вертикальної підзвітності, а зміна співвідношення її компонентів та послаблення можливості перетворювати суспільну оцінку на безпосередні політичні наслідки.

Водночас горизонтальний вимір підзвітності в Україні формально продовжує функціонувати через діяльність Верховної Ради України, судових та антикорупційних інституцій, органів фінансового і конституційного контролю. Однак його результативність залишається неоднорідною. За оцінкою Freedom House, у 2023 р. покращення показників судової системи та боротьби з корупцією було пов'язане з відновленням роботи Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів, а також із активізацією антикорупційних розслідувань, зокрема у сфері військових закупівель [8]. Водночас звіт фіксує збереження проблем із незалежністю судової системи та загальною якістю демократичного врядування, що свідчить про неповну інституційну спроможність горизонтального контролю.

Особливо стійким елементом української системи залишається суспільна підзвітність.

ISSN (Print): 3083-7758,
ISSN (Online): 3083-7766

Громадянське суспільство не лише зберегло активність після початку повномасштабної війни, а й продовжило виконувати функції контролю, моніторингу та публічного тиску на владу. У Nations in Transit 2024 громадянське суспільство України характеризується як активне та спроможне впливати на діяльність центральної й місцевої влади. Freedom House відзначає відновлення у 2023 р. протестної активності, спрямованої на артикуляцію суспільних вимог і вплив на владні рішення, а також участь експертних громадських організацій у підтримці реформ через надання професійної експертизи, адвокацію та моніторинг, зокрема в контексті європейської інтеграції України [8]. Це дозволяє розглядати суспільну підзвітність в Україні як відносно стійкий канал контролю, який частково компенсує обмеження інших вимірів, хоча сам по собі не гарантує настання політичної відповідальності.

Відповідно особливо виразно проявляється значення діагональної підзвітності. В Україні громадські організації, журналісти та антикорупційні ініціативи не лише оприлюднюють проблемні рішення або факти можливих зловживань, а й передають їх до формальних інституцій, ініціюючи парламентський, адміністративний, судовий чи антикорупційний контроль.

У такій моделі суспільне виявлення проблеми може переходити у площину інституційного реагування, а отже – створювати передумови для реалізації політичної відповідальності. Водночас результативність такого переходу залежить від автономності й спроможності відповідних державних органів, що знову демонструє взаємозалежність окремих вимірів підзвітності.

З огляду на це, український кейс підтверджує, що в умовах гібридної демократії трансформація політичної відповідальності відбувається не через одномірне посилення або ослаблення контролю, а через зміну співвідношення між різними каналами підзвітності. Тимчасове обмеження електорального компонента вертикальної підзвітності, неоднорідна результативність горизонтального контролю та водночас збереження високої активності громадянського суспільства формують специфічну конфігурацію, у межах якої суспільна й діагональна підзвітність набувають особливої ваги. Саме така конфігурація визначає сучасні умови реалізації політичної відповідальності влади в Україні.

Так, показовим прикладом взаємодії суспільної та діагональної підзвітності стала дискусія навколо відновлення відкритого електронного декларування у 2023 р. Верховна Рада України 5 вересня 2023 р. ухвалила законопроект № 9534, який передбачав відновлення декларування, однак відкладав відкритий доступ до реєстру декларацій ще на рік. Таке рішення спричинило значну суспільну реакцію. Електронна петиція з вимогою накласти вето на закон та забезпечити негайне відкриття реєстру зібрала понад 83 тис. голосів, істотно перевищивши необхідний поріг у 25 тис. Президент України застосував право вето і повернув закон до Верховної Ради з відповідними пропозиціями, після чого парламент 20 вересня 2023 р. повторно розглянув його й прийняв з урахуванням президентських пропозицій [7; 4].

Зазначене демонструє, що суспільна підзвітність може набувати реального політичного значення тоді, коли громадський тиск переходить у площину формального інституційного реагування. Ініціатива виходила від громадянського суспільства, однак політично значущий наслідок був реалізований через президентське вето та повторне рішення парламенту. Відтак суспільний контроль тут не залишився лише формою публічної критики, а був включений у діагональний канал підзвітності, що завершився коригуванням державного рішення.

Іншу траєкторію демонструє скандал із закупівлями продуктів для Міністерства оборони України на початку 2023 р. Публічне обговорення умов контрактів на харчування військовослужбовців, зокрема інформації про можливе завищення закупівельних цін, спричинило значний суспільний резонанс та посилило вимоги до прозорості оборонних закупівель. На тлі скандалу 24 січня 2023 р. заступник Міністра оборони В. Шаповалов, який відповідав за тилове забезпечення Збройних Сил України, подав у відставку [37].

У цьому випадку журналістське оприлюднення інформації та подальший суспільний тиск спричинили політичний наслідок у формі кадрового рішення. Водночас цей кейс показує й складність атрибуції політичної відповідальності: відставка посадової особи не означала автоматичного встановлення юридичної вини, а була наслідком політичної та репутаційної оцінки ситуації. Саме тому цей приклад добре демонструє відмінність політичної відповідальності від юридичної: політичний наслідок може наставати раніше або незалежно від остаточного правового вирішення питання.

Ще одним показовим досвідом став скандал 2024 р., пов'язаний з оформленням інвалідності працівниками органів прокуратури. Після оприлюднення інформації про значну

кількість прокурорів, які отримали статус інвалідності, проблема набула загальнонаціонального суспільного та політичного резонансу. 22 жовтня 2024 р. після засідання Ради національної безпеки і оборони Генеральний прокурор А. Костін подав у відставку, прямо пов'язавши своє рішення з необхідністю політичної відповідальності за ситуацію в органах прокуратури. Президент України також публічно наголосив на необхідності персональної відповідальності посадових осіб за виявлені зловживання [35].

В вказаному контексті політична відповідальність була не лише фактично реалізована через відставку, а й прямо артикулярована самими політичними суб'єктами як підстава такого рішення. Водночас суспільний резонанс поєднався з горизонтальним інституційним реагуванням через Раду національної безпеки і оборони, урядові рішення та діяльність правоохоронних органів. Таким чином, реалізація політичної відповідальності відбулася через взаємодію суспільного, діагонального та горизонтального каналів підзвітності.

Також найбільш виразним проявом такої взаємодії у воєнний період стали події навколо інституційної незалежності Національного антикорупційного бюро України та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури у липні 2025 р. Після ухвалення закону, який обмежував автономність Національного антикорупційного бюро України і Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, у Києві та інших містах відбулися протестні акції, а рішення влади зазнало значної критики з боку громадянського суспільства та міжнародних партнерів. Після протестів Президент України 24 липня 2025 р. вніс до Верховної Ради новий законопроект № 13533, спрямований на посилення повноважень Національного антикорупційного бюро України і Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. 31 липня Верховна Рада ухвалила його в цілому 331 голосом, а того самого дня Президент підписав закон [25].

Цей приклад особливо наочно демонструє діагональний характер підзвітності. Суспільний протест сам по собі не мав формальної юридичної сили, однак створив політичний тиск, який був трансформований у президентську законодавчу ініціативу та подальше парламентське рішення. Політично значущий наслідок проявився не у відставці конкретного посадовця, а у зміні державного рішення та відновленні інституційної автономії антикорупційних органів. Це свідчить про те, що політична відповідальність може реалізовуватися не лише персонально, а й інституційно – через перегляд політичного курсу, коригування нормативного рішення або відновлення обмежених механізмів контролю.

Отже, для українського кейсу принципово важливо розмежовувати ті трансформації політичної відповідальності, які випливають із гібридного характеру політичної системи, і ті, що безпосередньо зумовлені війною та дією воєнного стану.

До проявів, характерних саме для гібридної демократії, належать передусім нерівномірна спроможність окремих інститутів підзвітності, розрив між їх формальним статусом і фактичною результативністю, селективність контролю, залежність окремих горизонтальних інституцій від політичної кон'юнктури, а також підвищена роль суспільної та діагональної підзвітності як способів компенсування слабкості формальних механізмів контролю. За таких умов політична відповідальність може реалізовуватися вибірково: однакові за суспільною значущістю проблеми не завжди породжують однакові політичні наслідки, а здатність громадського контролю впливати на кадрові, нормативні чи інституційні рішення залежить від спроможності конкретних державних інституцій реагувати на нього.

Війна вплинула на систему політичної відповідальності інакше. Її наслідком стало не стільки деформування вже існуючих демократичних процедур, скільки тимчасова зміна умов їх функціонування. Найбільш очевидним проявом стало фактичне припинення електорального компонента вертикальної підзвітності внаслідок законодавчої заборони проведення виборів під час воєнного стану. До воєнно зумовлених трансформацій також належать посилення централізації прийняття рішень, зростання ролі безпекових міркувань, обмеження доступу до окремих видів інформації, зміна режиму публічності діяльності державних інституцій та підвищення значення швидкого ухвалення рішень в умовах загрози національній безпеці. Ці зміни не можуть автоматично трактуватися як ознаки гібридизації режиму, оскільки частина з них є прямим наслідком функціонування держави в умовах воєнного стану.

Водночас у сучасній Україні режимні та воєнні чинники не існують ізольовано, а накладаються один на одного. Воєнне обмеження вертикальної електоральної підзвітності посилює значення тих каналів контролю, які в гібридній системі й до війни характеризувалися нерівномірною спроможністю. У результаті суспільна та діагональна підзвітність набувають додаткової ваги як способи артикуляції суспільної оцінки, тоді як гори-

ISSN (Print): 3083-7758,
ISSN (Online): 3083-7766

зонтальні інституції дедалі більше визначають, чи буде ця оцінка перетворена на реальний політичний наслідок. Саме тому сучасну трансформацію політичної відповідальності в Україні доцільно розглядати як результат одночасної дії двох різних за походженням процесів: режимної асиметрії підзвітності, властивої гібридній демократії, та воєнної перебудови каналів політичного контролю.

4. Висновки. Проведений аналіз дає підстави розглядати політичну відповідальність і підзвітність як взаємопов'язані, але не тотожні категорії. Підзвітність характеризує структуру контролю, пояснення та оцінювання політичної діяльності, тоді як політична відповідальність охоплює підстави й наслідки відповідальності суб'єктів за політично значущі дії, рішення, ролі та результати діяльності.

Встановлено, що в гібридних демократіях трансформація політичної відповідальності визначається не стільки формальною наявністю демократичних інститутів, скільки реальною спроможністю вертикальної, горизонтальної, суспільної та діагональної підзвітності забезпечувати контроль і продукувати політичні наслідки. Характерними є розрив між *de jure* та *de facto* підзвітністю, селективність контролю, нерівномірність окремих її видів та їх компенсаторна взаємодія.

Український кейс демонструє накладання двох різних за походженням процесів – режимної та воєнної трансформацій. Гібридний характер політичної системи зумовлює асиметрію і нерівномірну результативність каналів підзвітності, тоді як війна та воєнний стан тимчасово обмежили електоральний компонент вертикальної підзвітності, посиливши відносне значення горизонтальних, суспільних і діагональних каналів контролю.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з порівняльним аналізом трансформації підзвітності та політичної відповідальності в інших гібридних демократіях, а також із оцінюванням змін української моделі після відновлення повноцінного виборчого процесу.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів щодо підготовки, написання та публікації цієї статті.

Фінансування. Дослідження проводилося без фінансової підтримки.

Доступність даних. Рукопис не має пов'язаних даних.

Використання засобів штучного інтелекту. Автор підтверджує, що не використовував технології штучного інтелекту при створенні представленої роботи.

Внесок авторів. Мельник Ю.П.: концептуалізація; збір і систематизація матеріалів; методологія; аналіз; підготовка первинного тексту; редагування; формування висновків.

References:

1. Beck, V. (2023). Two Forms of Responsibility: Reassessing Young on Structural Injustice. Critical Review of International Social and Political Philosophy, 26 (6), 918–941. http://doi.org/10.1080/13698230.2020.1786307

2. Bertelli, A. M. (2021). Accountability Values. Democracy Administered: How Public Administration Shapes Representative Government. Cambridge: Cambridge University Press, 15–57. http://doi.org/10.1017/9781316755167.003

3. Bovens, M. (2007). Analysing and Assessing Accountability: A Conceptual Framework. European Law Journal, 13 (4), 447–468. http://doi.org/10.1111/j.1468-0386.2007.00378.x

4. Deklaratsii maiut buty vidkrytymy odrazu – zvernennia Prezydenta Ukrainy (2023). *Ofitsiine internet-predstavnytstvo Prezydenta Ukrainy.* 12.09.2023. Available at: https://www.president.gov.ua/news/deklaraciyi-mayut-buti-vidkritimi-odrazu-zvernennya-preziden-85561

5. Donchenko, K. A. (2021). Pidzvitnist yak skladnyk publichnosti orhaniv mistsevoho samovriaduvannia (na prykladi Poltavskoi miskoi rady). Politykus, 4, 25–30. http://doi.org/10.24195/2414-9616.2021-4.4

6. Dubin, D., Lynetskyi, M. (2022). Vidkrytist i prozorist diialnosti vlady yak osnovnyi proiav demokratyzatsii publichnoho upravlinnia: prykladni aspekty proiektuvannia i realizatsii. Naukovi perspektyvy, 2 (20), 84–95. http://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-2(20)-84-95

7. Elektronna petytsiia No. 22/204906-ep "Naklasty veto na zakonoproiekt No. 9534 ta povernuty yoho do parlamentu z vymohoiu vidkryty reiestr mainovykh deklaratsii chynovnykiv" (2023). Available at: https://petition.president.gov.ua/petition/204906

8. Freedom House (2024). Nations in Transit 2024: Ukraine. Available at: https://freedomhouse.org/country/ukraine/nations-transit/2024

9. Holyk, Yu. Yu. (2022). Pidzvitnist orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v umovakh detsentralizatsii vlady v Ukraini: teoretyko-pravovi aspekty. Analitychno-porivnialne pravoznavstvo, 5, 17–22.

10. Holyk, Yu. Yu. (2026). Harantii pidzvitnosti ta vidpovidalnosti orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v konteksti zabezpechennia prozorosti publichnoi vlady. Ukrainskyi polityko-pravovyi dyskurs, 23. http://doi.org/10.5281/zenodo.20648500

11. Kolisnichenko, N. (2026). Prozorist publichnoho upravlinnia yak pryntsyp narodovladdia: yii riznovydy, vzaiemozviazky ta vplyv na pidzvitnist, doviru hromadskosti, podolannia koruptsii ta efektyvnist pryiniattia rishen. Teoretychni ta prykladni pytannia derzhavotvorennia, 35, 153–173. http://doi.org/10.35432/tisb352026367522

12. Korniienko, V. O., Neprytska, T. I. (2018). Politychna vidpovidalnist ukrainskoi vladnoi elity. Vinnytsia: VNTU, 154.

13. Kravtsova, Z. S. (2022). Okremi aspekty konstytutsiino-pravovoi vidpovidalnosti orhaniv i posadovykh osib derzhavnoi vlady v Ukraini. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriia: Pravo, 1 (73), 57–63. http://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.73.10

14. Kresina, I. Ol., Balan, S. V. (2009). Politychna vidpovidalnist: sut, oznaky, osoblyvosti. Kyiv: Instytut derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, 68.

15. Laebens, M. G., Lührmann, A. (2021). What Halts Democratic Erosion? The Changing Role of Accountability. Democratization, 28 (5), 908–928. http://doi.org/10.1080/13510347.2021.1897109

16. Lazebnyk, Ya. (2024). Politychna vidpovidalnist yak riznovyd sotsialnoi vidpovidalnosti. Informatsiine suspilstvo i Pryroda: vektory vzaiemovplyvu: zbirnyk materialiv VIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Kryvyi Rih, 21–22 lystopada 2024 r.). Kyiv: Vyd-vo "Karavela", 101–105.

17. Lührmann, A., Marquardt, K. L., Mechkova, V. (2020). Constraining Governments: New Indices of Vertical, Horizontal, and Diagonal Accountability. American Political Science Review, 114 (3), 811–820. http://doi.org/10.1017/S0003055420000222

18. Malkina, H. M. (2010). Politychna vidpovidalnist u demokratychnomu suspilstvi (instytutsionalnyi aspekt). Kyiv: Kyivskyi universytet, 324.

19. Minakova, Ye. V. (2023). Pidzvitnist ta pidkontrolnist orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v umovakh reformy detsentralizatsii vlady. Analitychno-porivnialne pravoznavstvo, 2. http://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.5

20. O'Donnell, G. (1998). Horizontal Accountability in New Democracies. Journal of Democracy, 9 (3), 112–126.

21. Ponomarenko, A. B., Kovalov, D. V. (2019). Politychna vidpovidalnist narodu. Politychne zhyttia, 1, 31–36. http://doi.org/10.31558/2519-2949.2019.1.4

22. Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu (2015). Zakon Ukrainy No. 389-VIII. від 12.05.2015. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19

23. Pro propozytsii shchodo zakonodavchoho vrehuliuvannia osoblyvostei orhanizatsii ta provedennia zahalnoderzhavnykh vyboriv pislia prypynennia chy skasuvannia voiennoho stanu v Ukraini (2026): Postanova Tsentralnoi vyborchoi komisii No. 1. 07.01.2026. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001359-26

24. Rafanelli, L. M. (2024). Citizen Responsibility and Group Agency. European Journal of Political Theory, 23 (2), 267–276. http://doi.org/10.1177/14748851221105946

25. Rezultaty holosuvan za zakonoproiekt No 13533 (2025). *Verkhovna Rada Ukrainy.* 31.07.2025. Available at: https://meeting.rada.gov.ua/work/vote/voting/13533_skl9/ed20250731

26. Samuilik, M. M. (1997). Politychna vidpovidalnist: spetsyfika, struktura, funktsionuvannia: avtoref. dys. ... kand. polit. nauk: 23.00.02. Odesa: Odeskyi derzhavnyi universytet im. I. I. Mechnykova, 24.

27. Samuilik, M. M. (2019). Politychna vidpovidalnist hromadianskoho suspilstva ta yii hibrydni deformatsii v suchasnykh umovakh. Politykus, 3, 50–54.

28. Schedler, A. (1999). Conceptualizing Accountability. In: Schedler, A., Diamond, L., Plattner, M. F. (Eds.). The Self-Restraining State: Power and Accountability in New Democracies. Boulder London: Lynne Rienner Publishers, 13–28.

29. Sienknecht, M., Vetterlein, A. (2024). Conceptualizing Responsibility in World Politics. International Theory, 16 (1), 26–49. http://doi.org/10.1017/S1752971923000039

30. Smulovitz, C., Peruzzotti, E. (2000). Societal Accountability in Latin America. Journal of Democracy, 11 (4), 147–158. http://doi.org/10.1353/jod.2000.0087

31. Sørensen, E., Torfing, J. (2021). Radical and Disruptive Answers to Downstream Problems in Collaborative Governance? Public Management Review, 23 (11), 1590–1611. http://doi.org/10.1080/14719037.2021.1879914

32. Tholen, B. (2018). Political Responsibility as a Virtue: Nussbaum, MacIntyre, and Ricoeur on the Fragility of Politics. Alternatives: Global, Local, Political, 43 (1), 22–34. http://doi.org/10.1177/0304375418777178

33. Thompson, D. F. (1980). Moral Responsibility of Public Officials: The Problem of Many Hands. American Political Science Review, 74 (4), 905–916. http://doi.org/10.2307/1954312

34. Tymofieiev, S. P. (2021). Zahalni zasady zabezpechennia vidkrytosti ta prozorosti orhaniv publichnoi vlady v Ukraini. Publichne upravlinnia ta rehionalnyi rozvytok, 11, 251–278. http://doi.org/10.34132/pard2021.11.12

35. Ukraine's Prosecutor General Andriy Kostin Resigns amid Draft-Dodging Scandal (2024). *Reuters.* 22.10.2024. Available at: https://www.reuters.com/world/europe/ukraines-prosecutor-general-andriy-kostin-resigns-amid-draft-dodging-scandal-2024-10-22/

36. Zahurskyi, O. B., Sosiak, F. V. (2023). Politychna vidpovidalnist v konteksti sotsialnoi vidpovidalnosti. Vymohy verkhovenstva prava i zabezpechennia prav liudyny v pravookhoronnii diialnosti ta pry zdiisnenni

ISSN (Print): 3083-7758,
ISSN (Online): 3083-7766

sudochynstva: materialy Vseukrainskoho naukovo-praktychnoho kruhloho stolu (Ivano-Frankivsk, 24 lystopada 2023 r.). Luhanskyi navchalno-naukovyi instytut imeni E. O. Didorenka DDUVS, 117–120.

37. Zastupnyk ministra oborony podav u vidstavku cherez skandal iz zakupivleiu kharchiv (2023). *Ukrainska pravda.* 24.01.2023. Available at: https://www.pravda.com.ua/news/2023/01/24/7386229/

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Мельник Юлія Павлівна
кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін Міжнародний університет,
e-mail: odessa307@ukr.net
ORCID: orcid.org/0000-0002-0392-4941

Yuliia Melnyk
PhD in Political Science, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Art Studies and General Humanities, International University,
e-mail: odessa307@ukr.net
ORCID: orcid.org/0000-0002-0392-4941

Дата надходження статті: 08.04.2026
Дата надходження виправленої версії статті: 14.05.2026
Дата прийняття статті: 02.06.2026
Дата публікації статті: 02.11.2026